

УДК 330.101.541

Н.М. ВОЛОШІКОВА, к.е.н., НТУ“ХП”, Харків

МАКРОЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ ТА СПРЯМУВАННЯ

У статті висвітлено проблему спрямування макроекономічної політики в Україні в умовах виходу з фінансової кризи та реформування економіки. Досліджено вплив макроекономічної політики на забезпечення сталого економічного розвитку в Україні.

The article highlights the problem of direction of macroeconomic policy in Ukraine in terms of exit from the financial crisis and economic reform. The influence of macroeconomic policy for sustainable economic development in Ukraine.

Ключеві слова. Макроекономічна політика.

Вступ. Проблема становлення української макроекономічної політики є основоположною у сфері економічного реформування держави, її роль на сучасному етапі зростає. Питання ефективної макроекономічної політики сьогодні важко переоцінити для України. Світова практика нагромадила значним досвідом макроекономічного регулювання, тому важливим є його врахування при розробці та реалізації макроекономічної політики в Україні.

Вивченню функціонування макроекономічна політика в Україні у своїх дослідженнях приділяли увагу багато українських вчених, наприклад, Міщенко В.І., Мельник П.В., Мороз А.М., Михайленко В.С., Базилевич В.Д., Клиновий Д.В. та ін. Однак залишається мало дослідженим питання подальшого спрямування макроекономічної політики в Україні.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз моделі макроекономічної системи України, характеристика механізмів її реалізації, а також обґрунтування шляхів її удосконалення та спрямування.

Методологія. Для вирішення задач, що дозволяють досягти поставлену мету, використані методи аналізу, теоретичного узагальнення, порівняння, аналогії та конкретизації.

Результати дослідження. Розвиток ситуації в економіці України 2010 року засвідчує перманентне наростання ризиків, пов'язаних з кризовими процесами. На вітчизняну економіку продовжують негативно впливати як стагнація світової економіки, так і макроекономічні та валютно-фінансові дисбаланси, які сформувалися

в останньому кварталі 2008 року. В Україні чітко сформувався комплекс викликів, пов'язаних із:

- глибокою депресією основних секторів економіки, викликаною, насамперед, різким звуженням зовнішніх ринків збуту;
- втратою стабільності банківської системи через наростання кризи ліквідності в умовах відсутності дієвої політики підтримання останньої;
- нестабільністю курсу гривні у зв'язку з дисбалансом попиту та пропозиції на валютному ринку та високим рівнем девальваційних очікувань економічних суб'єктів;
- утрудненням фінансування бюджетних видатків через значно більше, ніж прогнозоване, падіння макроекономічних показників;
- постійною втратою дієвості політики держави через глибоку політичну кризу та розбалансування діяльності гілок законодавчої, виконавчої та монетарної влад.

Визначаючи пріоритети та інструменти державної політики, вкрай важливо розрізняти першочергові та системні (середньострокові) заходи, для чого слід розглянути основні передумови зовнішнього та внутрішнього характеру розвитку економіки у середньостроковій перспективі.

Стає очевидним, що пріоритетом для держави повинна стати кризовий політика, спрямована на стимулювання економічного зростання за рахунок внутрішніх чинників. З числа головних пріоритетів державної економічної політики повинні бути виключені боротьба з інфляцією (через падіння світових цін) і дефіцитом торгового балансу (із-за неминучості дії нацвалюти). Ці пріоритети були актуальні в 2008-2009 рр. Навпаки, основними завданнями повинні стати стимулювання ділової активності і створення нових робочих місць, зокрема за рахунок засобів державного бюджету. Пройти кризовий період з бездефіцитним бюджетом не вдається. Мають бути закладені основи для забезпечення подальшого стійкого розвитку економіки та спрямування інвестиційного вектору на зростання (табл. 1).

Таблиця 1 – Припущення прогнозу на 2013-2015 рр.

Припущення прогнозу на 2013-2015 роки
<u>Зовнішні припущення</u>
Зростання світового ВВП на рівні 5% у рік.
Сприятлива зовнішньоекономічна кон'юнктура на товари традиційного українського експорту.
Найбільшу роль для металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів відіграватиме зовнішній попит, розширення якого можливе за рахунок диверсифікації ринків. Зростання очікується завдяки переорієнтації на ринки Європи Близького Сходу та Північної Африки, а також збільшення обсягів споживання металопродукції на внутрішньому ринку.

<p>На зовнішній ринок працюватиме і значна кількість підприємств хімічної і нафтохімічної галузі. Прогнозується збільшення випуску мінеральних добрив, полімерних матеріалів і пластмас, лакофарбової продукції, миючих засобів, автомобільних шин, а також прискорення темпів зростання експорту хімічної продукції. Одночасно галузь продовжуватиме модернізацію виробництва з метою зменшення залежності від природного газу.</p>
<p><u>Внутрішні припущення</u></p>
<p>Наближення фактичного ВВП до його потенційного значення за рахунок сукупної факторної продуктивності.</p>
<p><u>Тарифна політика</u></p>
<p>Зростання тарифів на комунальні послуги для населення.</p>
<p>Пристосування внутрішньої економіки до світових цін на енергоносії.</p>
<p><u>Монетарна та валютна політика</u></p>
<p>Уряд зможе отримати зовнішнє фінансування на додаток до кредитів МВФ і Світового банку.</p>
<p>Рекапіталізація приватних банків державою буде здійснена в обсязі не менш ніж 10 млрд. грн., але не більше 20 млрд. грн.</p>
<p>Відкриється доступ українських компаній до зовнішнього фінансування залишиться вкрай обмеженим як мінімум до кінця 2010 року.</p>
<p>Іноземні банки будуть підтримувати свої дочірні структури в Україні.</p>
<p>НБУ продовжить активно впливати на ситуацію на валютному ринку, як шляхом валютних інтервенцій, так і адміністративними методами. Також буде обмежувати рух капіталу і за необхідності обмежувати доступ до міжбанківського валютного ринку до відновлення стабільного притоку валюти.</p>
<p>Відновлення довіри до банківської системи, очікується поступове збільшення депозитних вкладів, що надасть можливість розширити інвестиційні можливості банків.</p>
<p>Скорочення банківських ставок за кредитами, що позитивно вплине на реальний сектор економіки</p>
<p><u>Соціальна політика</u></p>
<p>Випереджаюче зростання реальних доходів населення відносно ВВП.</p>
<p>Забезпечення зайнятості населення та скорочення безробіття.</p>
<p>Розширення кредитно-страхових засад фінансування видатків на отримання освіти, придбання житла.</p>
<p>Поетапна заміну пільг, що виконують функцію соціальної підтримки вразливих верств населення, адресною соціальною допомогою - монетизація пільг.</p>
<p><u>Фіскальна та боргова політика</u></p>
<p>Паритет між соціальною та інвестиційною політикою в межах бюджетних витрат.</p>
<p>Відбуватиметься концентрація бюджетних капітальних ресурсів на виконання пріоритетних інвестиційних програм, в тому числі видатків на розвиток підприємств обробної промисловості, житлово-комунального господарства, агропромислового комплексу.</p>
<p>Ставки основних податків (ПДВ, податок на прибуток, прибутковий податок) залишаться без змін).</p>
<p><u>Інвестиційна політика</u></p>
<p>Розширення інвестиційної діяльності буде пов'язано з необхідністю залучення товаровиробниками коштів для впровадження енергозберігаючих технологій, оновлення основних фондів та модернізацію і введення в дію нових технологій з метою виробництва конкурентоспроможної продукції, в умовах більш жорстокої конкуренції, чому сприятиме стимулююча державна інвестиційно-інноваційна політика та збільшення притоку іноземного капіталу.</p>
<p>У 2013-2015рр. концентрація ресурсів для реалізації пріоритетів наукового, науково-технічного та інноваційного розвитку, зокрема капітальних видатків бюджету, на створення інформаційно-комунікаційної, транспортної та комунальної інфраструктури Реальний приріст інвестицій нарівні 10-12%.</p>
<p>Приріст прямих іноземних інвестицій прогнозується на рівні 10,3 млрд. дол. США.</p>

Збільшиться обсяг капітальних вкладень у промисловість, сільське господарство, транспорт. Інвестиційно-привабливими будуть галузі зі швидким оборотом капіталу (оптова та роздрібна торгівля, фінансова діяльність, сфера інформатизації та інші).

Пріоритетними напрямками економічної політики, які спрямовані на наближення ВВП до потенційного його рівня мають стати:

- активна державна політика інноваційного відтворення перевищення темпів зростання інвестицій (12%) по відношенню до ВВП та підвищення їх ефективності;

- стимулювання розвитку інноваційних досліджень і впровадження їх результатів у виробництво. Збільшення потреби в науково-дослідницьких роботах потребуватиме значних фінансових ресурсів, які відволікатимуться від інвестиційних вкладень. Застосування нових прогресивних технологічних рішень дозволить Україні в умовах поглиблення рівня інтеграції національного господарського комплексу в світове господарство не лише зберегти свої позиції, але й вийти на рівень розвинутої високотехнологічної держави. Саме тому і державні ресурси, і кошти інвесторів все більшою мірою будуть витрачатися не лише на інвестиції, але й на інноваційні розробки;

- застосування ефективних механізмів використання паливно-енергетичних ресурсів забезпечить подальше зниження енергоємності продукції, зокрема, шляхом впровадження енергозберігаючих технологій, обладнання та матеріалів, виведення з експлуатації морально застарілого та фізично-зношеного енергетичного та технологічного обладнання, використання сучасних технологій спалювання палива, забезпечення переходу до масового застосування приладів обліку та регулювання споживання енергоресурсів, що передаються по мережах, розвитку альтернативних джерел енергії;

- грошово-кредитна політика буде спрямована на підтримку такої динаміки монетарних агрегатів (зростання монетарної бази (на 19-24%) грошової маси (на 26-31%), яка б, з одного боку, задовольняла попит економіки гроші, а з іншого – не створювала б загрози цінній стабільності. Виважена валютно-курсова монетарна політика НБУ сприятиме подальшому підвищенню активності населення до заощаджень, що стримуватиме інфляційне навантаження в економіці.

Висновки. Таким чином, перспектива досліджень в означеному напрямі може стосуватися розроблення комплексної політиці макроекономічного регулювання при якій першочерговими завданнями є:

- розбудова національної фінансової системи в напрямку створення механізмів довгострокового інвестиційного кредитування, конкурсного розподілу державних інвестиційних ресурсів, розбудови фондового ринку, ефективної концентрації заощаджень населення для фінансування цілей економічного розвитку;

- формування інструментів заохочення інноваційної діяльності, державної

підтримки інноваційних проектів, прискорення формування в країні базових складових інформаційного суспільства;

- розробка комплексу інструментів державної політики щодо розвитку експортоорієнтованих виробництв, в тому числі – захисту інтересів національних виробників на зовнішніх ринках, використання переваг участі в міжнародних економічних блоках, розвитку систем експортного кредитування;

- провадження виваженої політики захисту внутрішнього ринку та імпортозаміщення з максимальним використанням інструментарію, передбаченого СОТ;

- реформування ринку праці з метою підвищення його гнучкості, адаптивності до вимог попиту на трудові ресурси, запровадження важелів заохочення підвищення продуктивності праці;

- запровадження комплексних ринкових перетворень в агропромисловому комплексі країни з метою підготовки сільгосп підприємств та індивідуальних господарств до роботи в умовах повноцінного функціонування ринку землі;

- перебудова житлово-комунального господарства в напрямку радикального підвищення якості послуг, ефективності використання державних капіталовкладень у цей сектор та диверсифікації джерел інвестицій;

- створення механізмів реального партнерства між державою та структурами бізнесу у сферах формування державної економічної та соціальної політики, соціальної відповідальності бізнесу, спільної реалізації соціально значущих інвестиційних проектів.

Проведені дослідження є підґрунтям для подальших досліджень щодо розроблення ефективної макроекономічної політики в Україні.

Список літератури: 1. *Антонюк Л.Л.* Міжнародна конкурентоспроможність країн: теорія та механізм реалізації: монографія / Антонюк Л.Л. – Київ: КНЕУ, 2004. 2. Звіт про Конкурентоспроможність України 2009: Назустріч економічному зростанню та процвітанню [електронний ресурс] / Фонд Ефективного Управління. – 2009. – режим доступу: <http://www.feg.org.ua>. 3. *Бурлачков В.* Теоретичні основи грошово – кредитної політики та світова фінансова криза // Економіка України. – 2009. – №2. – С. 49-59. 4. *Головнін М.* Вплив фінансової глобалізації на грошово-кредитну політику: теоретичні аспекти і реакція на фінансові кризи. // Економіка України. – 2009. – № 2. – С. 67-78. 5. *Дзюблюк О.* Грошово-кредитна політика в період кризових явищ на світових фінансових ринках // Вісник НБУ, 2009. – №5. – С.20-32. 6. Основні засади грошово-кредитної політики на 2010 р. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.ufin.com.ua/analit_mat/gkr/114.htm

Подано до редакції 13.10.2010